

2026.09.11

Norrbotten, genom Arctic Sweden Visitors Board nominerar Jokkmokks marknad till Stora Turismpriset 2026

1. Sammanfattande beskrivning av nominerad och dess verksamhet

Jokkmokks marknad – Jåhkåmåhke márnána – brukar räknas som Sveriges äldsta marknad med obruten tradition. Sedan 1605 samlas människor här för handel och möten. I dag är marknaden en internationell mötesplats i arktiska Sverige, där ett levande lokalt kulturarv, kunskap och företagande möter Sápmis och samtidens stora frågor mitt i den arktiska vintern.

Det unika är samspelet mellan historia, plats och innehåll. Samisk kultur är en bärande kraft. Duodji, jojk, språk, berättande, renrajd och arktiska måltider möter konst, litteratur, forskning och samhällsdebatt. Kulturarvet utövas, utvecklas och förs vidare i möten med hantverkare, renskötare, entreprenörer, kulturskapare och kunskapsbärare.

Under marknadsveckan blir hela Jokkmokk en arena. Kommunen är huvudarrangör, men innehållet skapas tillsammans med samiska institutioner, företag, föreningar, kyrkan, försäljare, forskare och invånare. Gator, museer, scener, butiker och offentliga rum bildar en helhet som ingen aktör kan skapa ensamma. År 2026 omfattade programmet över 240 arrangemang.

Marknaden är också en ekonomisk motor. Den ger samiska och lokala företag kunder, nätverk och internationell synlighet, stärker vintersäsongen och ökar efterfrågan på boende, mat, handel och aktiviteter. Effekterna märks i hela Norrbotten, med fyllda boenden från Kiruna till Piteå. Rekordåret 2025 lockade marknaden 53 500 besökare till ett samhälle med cirka 3 000 invånare. Under pandemin ställde den om digitalt och nådde långt utanför Sverige.

Jokkmokks marknad förenar över 400 års tradition med stark urfolksförankring, marknadsglädje, kunskapsförmedling och innovationskraft. Den är ett levande kulturarv, ett internationellt skyltfönster för Sápmi och en kraft för hållbar lokal och regional utveckling. Här visar en liten plats hur den kan nå världen utan att förlora sin själ – och hur turism skapar ekonomiskt, socialt och kulturellt värde för besökare, lokalsamhället och hela Norrbotten.

2. Motivering: Innovationskriterium - *Den nominerade bidrar till nytänkande och innovativ utveckling av besöksnäringen.*

Jokkmokks marknad visar att innovation inte behöver stå i motsats till tradition. Genom att kontinuerligt omforma en mer än 400-årig marknadsplats har arrangemanget utvecklats från en lokal handelsplats till en internationell arena för samisk kultur, kunskap, företagande och vinterturism.

Ett tydligt exempel är omställningen under pandemin. När en fysisk marknad inte var möjlig 2021 och 2022 skapades en digital marknad med livesända kulturinslag och en gemensam handelslösning för utställare. År 2021 deltog drygt 30 försäljare och den digitala marknaden nådde över 100 000 besökare. Efter Sverige kom flest besökare från USA och Tyskland. Lösningen gav små företag och samiska kulturutövare tillgång till nya kunder, höll varumärket levande och gjorde marknaden tillgänglig oberoende av geografi. Erfarenheterna lever vidare genom digital kommunikation och möjligheten att följa delar av programmet på distans.

Nytänkandet märks också i hur kulturarv förädlas till relevanta upplevelser. Marknadshandel kombineras med renrjd, duodji, matupplevelser, konst, musik, seminarier och samtal om aktuella samhällsfrågor. Besökaren blir inte enbart åskådare utan möter hantverkare, företagare, forskare och kulturbärare. Det skapar lärande, förståelse och en starkare relation till platsen, samtidigt som traditionell kunskap får nya sammanhang och marknader.

Marknadens organisationsmodell är i sig en komplex social innovation. Jokkmokks kommun fungerar som samordnande kraft, medan kulturinstitutioner, företag, föreningar, kyrkan, försäljare och kulturskapare producerar innehållet sammanfattande av alla programpunkter. På så sätt används hela samhällets kompetens och miljöer, utbudet kan förnyas varje år och nyttan sprids till fler aktörer än den formella arrangören. Marknaden fungerar som en gemensam plattform för produktutveckling, affärer, nätverk och internationell synlighet.

Resultaten är tydliga. År 2025 noterades rekord med 53 500 fysiska besökare. Gäster stannar för kring- och kvällsarrangemang och kombinerar marknaden med andra destinationer i Norrbotten, vilket förlänger vistelsen och sprider besöksflöden regionalt. För många samiska hantverkare och lokala företag är marknaden årets viktigaste försäljnings- och exponeringsarena.

Den långsiktiga effekten är en stark vinterdestination där levande kulturarv driver innovation och lokal utveckling. Jokkmokks marknad visar hur en liten ort kan skapa internationell attraktionskraft, nya affärsmöjligheter och en mer resilient besöksnäring genom att förena lokal förankring, digital räckvidd och ständig förnyelse.

3. Motivering: Kunskapskriterium - *Pristagaren utvecklar, sprider och delar nya färdigheter och kunskaper för att stärka besöksnäringen och dess roll i samhället.*

Jokkmokks marknad är inte bara ett evenemang utan en återkommande kunskapsarena där traditionell kunskap, forskning, företagande och samhällsutveckling möts. Genom marknaden görs kunskap till en del av besöksupplevelsen och till en resurs för besöksnäringens långsiktiga utveckling.

Under marknadsveckan samlar Jokkmokk samiska kunskapsbärare, hantverkare, renskötare, entreprenörer, forskare, myndigheter, museer, utbildningsaktörer och kulturskapare. I 2026 års program fanns fler än 240 arrangemang, bland annat föreläsningar, seminarier, utställningar, workshops, författarsamtal och praktiska aktiviteter. Aktuell forskning om exempelvis klimat, markanvändning, vattenkraft och renskötsel möter lokala erfarenheter i öppna samtal där även besökare deltar. Marknaden bidrar därmed till att nya perspektiv sprids utanför akademien och kan användas av företag, organisationer och beslutsfattare.

En central insats är att synliggöra och föra vidare samisk kunskap. Genom duodji, jojk, berättande, mat, språk och möten med renskötare får besökare ta del av ett levande kulturarv direkt från utövare och kunskapsbärare. Jojkworkshops och framträdanden med sameskolans elever ger barn och unga möjlighet att både utveckla och dela färdigheter. På så sätt stärks kunskapsöverföringen mellan generationer samtidigt som framtidens kulturbärare får synlighet och erfarenhet.

Marknaden skapar också kompetensutveckling genom praktiskt deltagande. Lokala företag, föreningar och kulturaktörer utvecklar varje år egna programpunkter och samarbeten. Det bygger kunskap inom värdskap, arrangörskap, paketering, kommunikation och försäljning. Hantverkare och matproducenter får möta kunder, pröva erbjudanden och utbyta erfarenheter med kollegor och andra branscher. Kunskapen stannar därför inte i programmet utan omsätts i produkter, berättelser och upplevelser som kan leva vidare året runt.

Resultaten syns i marknadens stora räckvidd. Besöksrekordet 2025 på 53 500 personer innebär att kunskap om Sápmi, Jokkmokk och det arktiska Sveriges livsvillkor når en mycket bred publik. Program på svenska, engelska och nordsamiska samt digitala sändningar gör innehållet tillgängligt även internationellt och för personer som inte kan delta på plats.

Effekten är en mer kunnig och samverkande besöksnäring, stärkt stolthet och större förståelse för samisk kultur och samtid. Genom att förena upplevelser med lärande stärker Jokkmokks marknad besöksnäringens roll som bärare av kultur, samhällsdialog och lokal utveckling – och visar hur turism kan skapa värde för både gäster och platsens invånare.

4. Motivering: Hållbarhetskriterium - *Pristagaren utvecklar metodiskt och målmedvetet en hållbar verksamhet (ekonomiskt, socialt och miljömässigt).*

Jokkmokks marknad arbetar med hållbarhet som en helhet där ekonomisk bärkraft, socialt ansvar och miljöhänsyn förstärker varandra. En mer än 400-årig tradition har stegvis utvecklats genom kvalitetssäkring, bred lokal samverkan och anpassning till nya behov. Kommunen har beslutat att samla marknadsarbetet i en långsiktigt hållbar organisation, med stärkt kvalitet och samverkan som uttalade mål. År 2024 lyftes frågorna särskilt genom temat "Hållbarhet – nu och i framtiden".

Ekonomiskt skapar marknaden en internationell försäljnings- och exponeringsarena för samer från hela Sápmi, lokala och regionala hantverkare, matproducenter, kulturutövare och besöksnäringens företag. Besökarnas efterfrågan kommer boenden, restauranger, handel, guider och aktivitetsföretag till del. Marknaden skapar en stark vintersäsong under en tid då efterfrågan annars är lägre. Besöksrekordet 2025 på 53 500 personer visar arrangemangets attraktionskraft. Gäster stannar för kvälls- och kringarrangemang eller kombinerar vistelsen med andra resmål i Norrbotten, vilket sprider intäkter regionalt. Den digitala omställningen 2021 och 2022 gav dessutom små aktörer nya försäljningskanaler och stärkte verksamhetens motståndskraft.

Social hållbarhet är inbyggd i marknadens modell. Värdegrunden utgår från ansvar, respekt och lika värde, och programmet skapas tillsammans med kulturinstitutioner, företag, föreningar, kyrkan, försäljare och kulturskapare. Det gör lokalsamhället delaktigt och fördelar nyttan mellan många aktörer. Samisk kultur, språk och kunskap ges en central plats genom duodji, jojk, berättande, mat och möten med kunskapsbärare. Aktiviteter där ungdomar lär av äldre stärker överföringen mellan generationer. Program på svenska, engelska och nordsamiska samt digitala sändningar ökar tillgängligheten.

Miljömässigt har arrangören och kommunen arbetat strukturerat med avfallshanteringen. Ett utbyggt system för källsortering samt information till försäljare och besökare har genomförts. Kommunens uppföljning visar att målet om fungerande källsortering under marknaden nåddes och att miljöcertifiering genom Håll Sverige Rent godkändes. Försäljare får information och sopsäckar vid incheckning, och fordonstrafik är inte tillåten på marknadsområdet under öppettiderna. Genom digitala inslag kan delar av marknaden dessutom upplevas utan resa.

Marknaden stärker efterfrågan på lokalt förankrade måltider, hantverk och natur- och kulturbaserade upplevelser. Seminarier om klimat, markanvändning, renskötsel, energi och samhällsomställning gör samtidigt hållbarhetsfrågorna till en del av besöksupplevelsen. Effekten är en mer motståndskraftig destination där intäkter, kunskap och stolthet stannar och cirkulerar lokalt, samtidigt som förståelsen för Sápmi och det arktiska Sveriges villkor ökar. Jokkmokks marknad visar hur ett stort evenemang kan vara både ekonomisk motor, inkluderande mötesplats och verktyg för att föra miljö- och samhällsfrågor framåt.

6. Sammanfattande motivering:

Jokkmokks marknad är värd att vinna Stora Turismpriset för sin unika förmåga att förena ett 420-årigt levande arktiskt kulturarv med innovation, kunskapsdelning och hållbar destinationsutveckling. Här är samisk kultur inte en kuliss utan marknadens bärande kraft, förmedlad av hantverkare, entreprenörer och kunskapsbärare. Genom lokal samhandling skapas en internationell arena för handel, lärande, kultur och samhällsdialog som stärker företag, vintersäsong och regional attraktionskraft. År 2025 tog ett samhälle med cirka 3 000 invånare emot rekordmånga 53 500 besökare under tre marknadsdagar – ett enastående bevis på marknadens dragningskraft. Jokkmokks marknad visar hur en liten plats kan nå världen utan att förlora sin själ och hur turism kan skapa ekonomiskt, socialt och kulturellt värde för besökare, lokalsamhället, Norrbotten, Sverige, Europa och hela cirkumpolära Arktis.